

KOHTI VOIMAVAROISTA LÄHTEVÄÄ IKÄKULTTUURIA

Nyky puhetta ikääntyvästä väestöstä luonnehtii paljolti näkemys ikään-
tymisestä haasteena, joka usein ymmärretään ikäihmisten aiheuttamana
kulueränä ja taakkana yhteiskunnalle. Puhe ikääntyvistä kulueränä painot-
taa ikääntymisen ongelmia, kuten raihnaisuutta ja sairauksia. Ikäasioihin
kaivataankin nykyistä aktiivisempaa ja näkemyksellisempää otetta, jonka
avulla ikäajattelua ja toimintaa voidaan luoda kuluerän sijaan ikääntyvien
voimavaroista.

Pyrimme laajentamaan senioriteettia ja suuntaamaan katseen enna-
koivasti niin työelämässä oleviin, eläkkeelle siirtyneisiin kuin palveluja
käyttäviin seniori-ikäisiin. Senioriteetin pidentäminen on mielestämme
perusteltua siksi, että nykyiset ikästrategiat, -politiikat ja -käytännöt koh-
dentuvat vasta hyvin iäkkäisiin, jolloin ne ovat viimesijaisia ja korjaavia
luonteeltaan. Ennakoiva ja ehkäisevä ote on jäänyt marginaaliseksi. Halu-
amme myös kääntää ikäpuhetta myönteisemmäksi ja voimavaralähtöisem-
mäksi pelkän ongelmapuheen sijaan. Valtavirtaa on ajatella ikääntymistä
fyysisen toimintakyvyn ja terveyden näkökulmasta, mutta tällä teoksella
haluamme kiinnittää huomiota senioriteettiin sosiokulttuurisuuden näkö-
kulmasta. Lähdemme siitä, että ikääntyvien tulevaisuus tehdään, sillä on
toimijansa ja se koskee meitä kaikkia. Haluamme avata uusia puhetapoja
tuottaa ikääntymistä ja senioriteettia.

Sosiokulttuurinen puheenvuoro tavoittelee vastakertomusta ja vaihto-
ehtoa olemassa oleville senioriteetin puhe- ja toimintatavoille. Nimen-
omaan sosiokulttuurisuus tekee mahdolliseksi sen, että eri toimijat voivat
edistää voimavaroista lähtevää ikäkulttuuria. Hyvin eri tahot tuottavat
ikääntymistä ja ikääntymiskäytäntöjä, ja niiden yhteistä tulevaisuustietoi-
suutta voi lähentää. Kirja antaa tilaa eri puhujille, sekä tutkijoille, asian-
tuntijoille että senioreille. Aikalaispuheenvuoroilla pyritään yhdistämään

saman katon alle aiemmin ehkä kohtaamattomia tahoja – kuten seniorit itse, ikääntyvät työyhteisöt ja palvelujärjestelmät. Uuden sosiokulttuurisen lähestymistavan juurtuminen voi laajentua valtakertomukseksi, joka uudistaa ikäkäytäntöjä.

Aluksi kirjassa paikannetaan ikäideoita ja niiden ilmenemistä käytännössä. Perustelemme ikäideoiden sosiokulttuurista näkökulmaa, joka suuntaa keskeisesti sisältöä. Senioriteettia tarkastellaan osana ikääntyvän yhteiskunnan ja työelämän muutoksia, jotka kulkevat yksilöllisen elämänsä kanssa rinnakkain. Eläkkeellä olevien toimeentulo on kohentunut työeläkkeiden vahvistuttua, joskin köyhyysriski kohdentuu etenkin naisiin. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehityskulkua, nykytilaa ja kehittämistä on syytä arvioida tulevaisuuden näkökulmasta. Etsimme senioriteetille uutta paikkaa. Siinä ennakoiva ja ehkäisevä ajattelu- ja toimintatapa luo ikääntyville kansalaisille vastavuoroista ja tasa-arvoista tilaa eri sukupolvien rinnalla. Uuden paikan nimeämme voimaannuttavaksi elämäikäkäytännöksi. Esitämme myös muutamia käytännön esimerkkejä senioriohjelmista ja -toimintamalleista.

Kirja on syntynyt yhteistyössä alan eri tahojen kanssa. Akatemiaturkija, dosentti, YTT Raija Julkunen Jyväskylän yliopistosta johdattaa vallitseviin ikäideoihin ja siihen, miten ideat näyttäytyvät tutkimuksen areenoilla. Sosiaali- ja terveysalan kehittämiskeskuksen (STAKES) sosiaalipalvelujen tulosaluejohtaja, dosentti, VTT Riitta Haverinen ja erikoistutkija, VTT Kaija Hänninen tuovat seniori- ja vanhustyön kehittämiseen palveluohjauksen ja kotihoidon näkökulman. FT Marja Saarenheimo valottaa ikääntyvien hiljaista tietoa voimavarana. Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutuksesta yliopettaja, YTT Asta Suomi ja lehtori (emerita), YTM Sinikka Hakonen perustelevat senioriteetin paikkaa yhteiskunnassa ja sen eri organisaatioissa voimavarana ja hahmottelevat uusia ajattelu- ja toimintalinjoja.

Kirja on suunnattu julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoille, jotka kehittävät organisaatioiden ja yhteisöjen henkilöstöhallintoa ja johtamiskäytäntöjä ja tarvitsevat ikääntymistietoa senioristrategioiden

perusteeksi. Myös sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän hallinto-, kehittämis- ja ohjaustehtävissä olevat tarvitsevat uutta ennakoivaa näkökulmaa. Ikääntyvien arjen ja elämäntilanteiden jatkuvuus hoivapalvelujen tavoitteena edellyttää aikajänteen pidentämistä. Tarjoamme senioriteetin sosiokulttuurista ideaa myös kaikille tahoille, jotka kohtaavat työssään ja eri areenoilla ikäihmisiä. Näitä tahoja voivat olla muun muassa koulutus- ja kulttuuriala, palveluala, matkailu, kauppa, liikenne, rakennus- ja kiinteistöala, ympäristöala ja media. Kaikkia näitä tahoja yhdistää se, että ne jollakin tavalla vaikuttavat senioreiden hyvinvointiin.

Jyväskylässä helmikuussa 2008
Asta Suomi ja Sinikka Hakonen